

24.8.2018

Työ- ja elinkeinoministeriö

TEM:n lausuntopyyntö 28.6.2018 (TEM/949/03.01.01/2017)

LAUSUNTO KOSKIEN LUONNOSTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE NS. OMATOIMISEN TYÖNHAUN MALLISTA

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt valtiovarainministeriöltä lausuntoa otsikon asiassa. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi julkisista rekryointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista annettavaa lakia ja työttömyysturvalakia.

Hallitus on esittänyt eduskunnalle julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain kumoamista ja julkisista rekryointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista annettavan lain säätämistä. Tässä aiempaa hallituksen esitystä (HE 93/2018 vp) täydentävässä hallituksen esityksessä esitettäisiin, että viimeksi mainitussa laissa säädettäisiin myös työnhakijan omatoimisen työnhaun sisällyttämisestä työllistymissuunnitelmaan.

Henkilön ilmoittautuessa työnhakijaksi hänelle laadittaisiin työllistymissuunnitelma, jossa edellytettäisiin työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä omatoimista työnhakua tai osallistumista kasvupalveluihin. Suunnitelmassa otettaisiin huomioon alueen työmarkkinatilanne, työnhakijan mahdollinen ammattitaitosuoja ja työnhaku- ja työllistymisvalmiudet sekä työ- ja toimintakyky. Jos valmiudet ovat kunnossa, työnhakijan edellytettäisiin hakevan neljää työmahdollisuutta kuukauden tarkastelujakson aikana. Nykyisistä työnhakijaa työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä velvoittavista työtarjouksista luovuttaisiin, mutta työllistymissuunnitelmassa voitaisiin edellyttää yksilöidyn avoimen työpaikan hakemista.

Valtiovarainministeriö toteaa lausuntonaan oman toimialansa osalta seuraavaa.

Valtiovarainministeriö pitää hyvänä sitä, että pyritään lisäämään työttömien työnhakijoiden aktiivisuutta työnhaussa ja osallistumisessa työllistymistä edistäviin palveluihin. Myös pyrkimys selkeyttää työnhakijan velvollisuuksia ja häneen kohdistuvia seuraamuksia on kannatettava. Jatkotyössä olisi kuitenkin hyvä selvittää, ovatko ehdotuksen yksityiskohdat linjassa tavoitteiden kanssa.

Hakuvaatimus

Lausuntoluonnoksessa ei kuvata, millä perusteella on päädytty omatoimisen työnhaun osalta vaatimukseen nimenomaan neljän työmahdollisuuden hakemisesta kuukaudessa. Tutkimuskirjallisuuden mukaan vaadittu hakemusten määrä kasvattaa merkittävästi hakemuksia niillä, jotka olisivat muuten hakeneet vähemmän työpaikkoja, mutta vähentää merkittävästi hakemusten

määrää niillä, jotka olisivat hakeneet niitä enemmän. Vaadittujen hakemusten määrä on siis tärkeää asettaa huolellisesti. Sveitsissä työttömät hakevat keskimäärin kuutta työpaikkaa kuukaudessa, kun määrällistä tavoitetta ei ole asetettu. Olisi hyvä pyrkiä arvioimaan hakemusten jakaumaa Suomessa ja asettaa vaadittu määrä niin, että se olisi keskimääräistä hakumäärää korkeampi, jotta se ei vähennä vaatimusten ylittävien hakuaktiivisuutta merkittävästi.

Jos työtön ei täytä hakuvelvoitetta, työttömyysetuuden menetyksen olisi hyvä riippua tehtyjen hakemusten ja vaadittujen hakemusten erotuksesta. Muuten työttömällä, joka arvioi jäävänsä suurella todennäköisyydellä alle vaatimuksen ei ole kannustimia hakea ensimmäistäkään työpaikkaa.

Ehdotuksen mukaan omatoimista työnhakua ei edellytettäisi tai haettavien työmahdollisuuksien määrää alennettaisiin, jos maakunta tai palveluntuottaja arvioi mm. työmarkkinatilanne huomioiden, että tarkastelujaksolla ei ole mahdollista hakea keskimäärin yhtä työmahdollisuutta viikossa. Tämän säännöksen osalta jää epäselväksi, arvioidaanko mahdollisuutta etu- vai jälkikäteen ja mihin viranomaisen tai palveluntuottajan arvio perustuu.

Seuranta

Omatoimisen työnhaun seuranta perustuisi työnhakijan itse ilmoittamiin tietoihin. Maakunta tai palveluntuottaja hyödyntäisivät tietoja työnvälityksessä, mutta esimerkiksi työhakemuksia tai muita selvityksiä ei tarkistettaisi säännönmukaisesti. Koska työllistymissuunnitelman toteutumista valvotaan työnhakijan oman ilmoituksen perusteella, tulisi näitä ilmoituksia tarkastaa jollakin todennäköisyydellä, jotta väärinkäytösten määrästä saadaan tietoa. Jos virheellisistä ilmoituksista säädettäisiin seuraamus, tarkastaminen myös kannustaisi työnhakijoita ilmoittamaan oikeat työnhakutiedot. Ilmoituksessa pitäisi siis olla tiedot, joiden perusteella sen oikeellisuuden voi tarkastaa, esimerkiksi työpaikkailmoitus ja työhakemus liitetiedostoina.

Sanktiot

Lausunnolla olevassa luonnoksessa ehdotetaan työnhaun ja työllistymistä edistävien palveluiden laiminlyönnistä johtuvia seuraamuksia porrastettavaksi verrattuna nykyisiin seuraamuksiin. Sanktiot kieltäytymisistä olisivat nykyistä lievempiä, mutta toistuessaan seuraamukset kiristyisivät. Myönteistä tässä on se, että työvoimaviranomaisten on helpompi langettaa säännösten mukaiset seuraamukset, kun ne ovat lievempiä. Riskinä kuitenkin on, että sanktioiden keventäminen voi heikentää työnhaun velvoittavuutta, mikäli sanktioiden langettaminen säilyy käytännössä nykytasolla. Esityksen perusteella on vaikea arvioida, kiristääkö vai keventääkö ehdotettu malli työnhaun velvoittavuutta.

Huomioita esityksen taloudellisten vaikutusten ja viranomaisvaikutusten arviointiin

Esityksen taloudellisissa vaikutuksissa on arvioitu, että omatoimisen työnhaun laiminlyönnin perusteella asetettaisiin nykyiseen verrattuna enemmän korvauksettomia määräaikoja ja työssäolovelvoitteita. Jos seuraamusten määrä kasvaa huomattavasti, lisää tämä hallinnollisen työn määrää sekä työvoimapolitiittisen lausunnon antajille (maakunnat), että työttömyysetuuden maksajille (mm. Kela). Hallituksen esitykseen tulisi lisätä arvio kustannuksista, sillä nyt esityksestä ei saa kuvaa edes siitä, mitä mittaluokkaa kustannukset voisivat olla. Esimerkiksi aktiivimallin toimeenpano on lisännyt Kelan hallintomenoja noin 8 miljoonaa euroa vuositasolla. Toisaalta mikäli seuraamusten määrä ei kasva, koituu tästä kustannuksia kasvaneiden työttömyysturvamenojen näkökulmasta.

Esityksestä ei käy myöskään ilmi, mikä kokonaisvaikutus muutoksella on maakuntien tai palveluntuottajien työmäärään, jos työtarjousten teko samalla vähenee niiden velvoittavuuden

poistuessa. Näin ollen esityksen perusteella ei pysty arvioimaan sen vaikutuksia maakuntien tehtäviin ja mahdollisiin resurssitarpeisiin kokonaisuutena. Esityksen mahdolliset lisämäärärahatarpeet tulee käsitellä ja niistä päättää valtion talousarvion ja julkisen talouden suunnitelman valmistelun yhteydessä.

Valtiosihteeri kansliapäällikkönä

Martti Hetemäki

Osastopäällikkö, budjettipäällikkö

Hannu Mäkinen

